

กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพ ผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน

Tripartite Participative Management Strategies for Upgrading Learners' Quality of Schools in Northern Highland Areas

กัญญาพัชร พงษ์ดี^{1*} ไพโรภ รัตนชูวงศ์² สุชาติ ลีตระกูล³ ประเวศ เวชชะ²
Kanyaphat Pongdee^{1*}, Pairop Rattanachuwong², Suchat Leetrakul³, Prawet wetcha²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน 2) นำเสนอกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนบนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน การดำเนินการวิจัย มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีวิธีการ และกลยุทธ์การบริหารจากเอกสาร และจากผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนที่ 2 เป็นการยกร่างกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนบนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนที่ 3 เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์โดยสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship techniques) จากผู้ทรงคุณวุฒิบนพื้นที่สูงในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนบนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก ดังนี้ 1) สร้างเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี 2) ยกระดับการมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) พัฒนาภาวะผู้นำของไตรภาคีเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม 4) ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของไตรภาคี และ 5) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับโรงเรียนพื้นที่สูง และผลการตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนบนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วม ไตรภาคี คุณภาพผู้เรียน โรงเรียนพื้นที่สูง

^{1*} นักศึกษาด้านวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย e-mail: pd.kanyaphat@gmail.com

² อาจารย์ ดร. ประจักษ์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Abstract

This purposes of research were to study the condition of tripartite participative management strategies for upgrading learners' quality of schools in northern highland areas, and suggested strategies. The study were conducted through three steps. First the theories and concepts of administrative strategic management were studied. Second, the tripartite participative management strategies had been created by using focus group discussion. Third, the tripartite participative management strategies were evaluated by connoisseurship techniques by the experts of Chiang-Mai and Maehongson. The results of the study revealed that there were 5 main strategies: networking efforts using a tripartite system, raising the involvement of tripartite to develop learners, developing leadership for the management of the trilateral cooperative, mobilizing resources for education by tripartite participation, and developing information technology for the schools. In addition, the assessment of the strategies indicated that the tripartite management strategies were very useful.

Keywords: Participative management strategies, Tri Participative, Learners Quality, Schools in northern highland areas

บทนำ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 124 ตอนที่ 47 ก, 2550: 15) ในส่วนที่ 8 สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา มาตราที่ 49 ระบุว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 5-20) กำหนดไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นการศึกษาที่เรียกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษา ที่ต่ำกว่าระดับอุดมศึกษา และถือว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิทธิและโอกาสที่บุคคลพึงได้รับอย่างเสมอภาคเท่าเทียมและเป็นธรรม รวมทั้งกำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า

ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ภูเขาสูง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการขับเคลื่อนนโยบายต่างๆ เพื่อจัดทำโครงการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร เป็นโครงการที่มีลักษณะพิเศษเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารให้ได้เข้าเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับและสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยดำเนินการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในลักษณะ “โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และใช้ปัญหาเป็นฐานในการพัฒนาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมและวิธีการที่หลากหลาย มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพชีวิต ความต้องการและความจำเป็น ของกลุ่มชาติพันธุ์ ด้วยยุทธศาสตร์การดำเนินงานและแผนปฏิบัติการที่มีความชัดเจน ภายใต้แนวคิดการพัฒนาคอนอย่างรอบด้าน สมดุลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนด้วยการศึกษาโดยความร่วมมือของ พหุเครือข่าย จนเกิดความรู้สึกรักผูกพันเป็นเจ้าของ นำไปสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน จากผลการดำเนินกิจกรรมในโครงการ ได้ก่อให้เกิดนวัตกรรม รูปแบบการจัดการศึกษาในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร อันเกิดจากการถอดบทเรียนและองค์ความรู้จากโรงเรียนในโครงการที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี และเผยแพร่นวัตกรรม รูปแบบการจัดการศึกษาสู่โรงเรียนและหน่วยงานอื่น หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดนิทรรศการ “สุดขอบฟ้า ขุนเขาเราไปถึง” เมื่อวันที่ 28-30 กันยายน 2555 ณ จังหวัดเชียงใหม่ นิทรรศการ “คนภูเขา ก้าวสู่อาเซียน” เมื่อวันที่ 13-15 กุมภาพันธ์ 2556 ณ เมืองทองธานี และการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่สูงและชายแดน เมื่อวันที่ 11-14 มีนาคม 2556 ณ จังหวัดเชียงราย ได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

จากการประชุมจัดทำข้อมูลแผนการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ทั่วประเทศ สำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) พบว่ามีโรงเรียน 5,949 แห่ง ที่มีนักเรียนต่ำกว่า 60 คน แต่ละเขตพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มโรงเรียนที่มีการเคลื่อนย้ายนักเรียน และใช้การบริหารแบบเป็นเครือข่าย โดยเคลื่อนย้ายนักเรียนจากโรงเรียนเครือข่ายมาเรียนโรงเรียนหลัก จำนวน 2,686 แห่ง กลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่มีการเคลื่อนย้ายนักเรียน จำนวน 2,891 แห่ง ซึ่งเขตพื้นที่จะต้องกำกับดูแลในเรื่องคุณภาพ โดยจะต้องทำประชาคมและวางแผนในการบริหารจัดการร่วมกับชุมชนให้ใกล้ชิดมากขึ้น และกลุ่มโรงเรียนที่มีลักษณะพิเศษ เช่น อยู่บนที่สูง บนเกาะ พื้นที่ห่างไกล ชายแดน ซึ่งนักเรียนไม่สามารถเคลื่อนย้ายไปเรียนที่ไหนได้ จำนวน 372 แห่ง และในด้านการจัดการศึกษาต้องรับฟังความคิดเห็นจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และต้องเน้นการมีส่วนร่วมด้วย

การกระจายอำนาจและการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นจุดเน้นสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน และเอกชน โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ ชุมชนที่ใกล้ชิด เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549) ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไว้ในมาตรา 39 ถึงการให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ในมาตรา 53 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้มาตรา 57 ให้มีการระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐ สถาบันทางสังคมและชุมชนมาใช้จัดการศึกษาได้ตาม มาตรา 58

การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารงานแบบองค์รวมที่ต้องมีการศึกษา วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ เพื่อการวางแผนและผลักดันกลยุทธ์ไปสู่เป้าหมาย โดยที่ผู้บริหารจะต้องรวบรวมข้อมูล ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมต่างๆ อย่างละเอียด รอบคอบ และมีหลักการเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาตัดสินใจสร้างกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับสภาวะปัญหา ต้องวางแผนแนวทางในการดำเนินงานและควบคุมการใช้กลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้และยังก่อประโยชน์ต่อองค์กร 4 ประการ ดังนี้ 1) เป็นการกำหนดทิศทางขององค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรม 2) สร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติ 3) สร้างความพร้อมให้แก่องค์กร และ 4) เป็นการสร้างประสิทธิภาพในการแข่งขัน (ณัฐพันธ์ เจริญนันท์, 2552) อีกกรณีหนึ่งกลยุทธ์เป็นการค้นหาอย่างไตร่ตรองและมีความรอบคอบ เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการที่สามารถนำไปพัฒนาได้ (Bruce, 1989)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าสภาพปัญหาของพื้นที่สูงและเจตนาารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยไตร่ตรองในการยกระดับการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง จะต้องอาศัยแนวคิดการมีส่วนร่วมเข้ามาทำการแก้ไขและพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ภูเขาสูงให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่หน้าที่ของสถานศึกษาเพียงลำพังอีกต่อไป ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังนั้น การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร โดยจะต้องมีระบบการบริหารงานที่มีคุณภาพ มีกลยุทธ์ที่มีการกำหนดเป้าหมายจุดเน้นและวิธีดำเนินการไว้อย่างชัดเจน และจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ที่ชัดเจนจะนำไปปฏิบัติการให้บรรลุตามเป้าหมาย

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคี อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัย เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน

ด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ที่อยู่ในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 127 คน รวมทั้งสิ้น 381 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

สภาพปัจจุบันในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน ตามสภาพการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 4 ด้าน

1. ด้านการบริหารวิชาการ
2. ด้านการบริหารบุคคล
3. ด้านการบริหารงบประมาณ
4. ด้านการบริหารทั่วไป

ตอนที่ 2 การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน

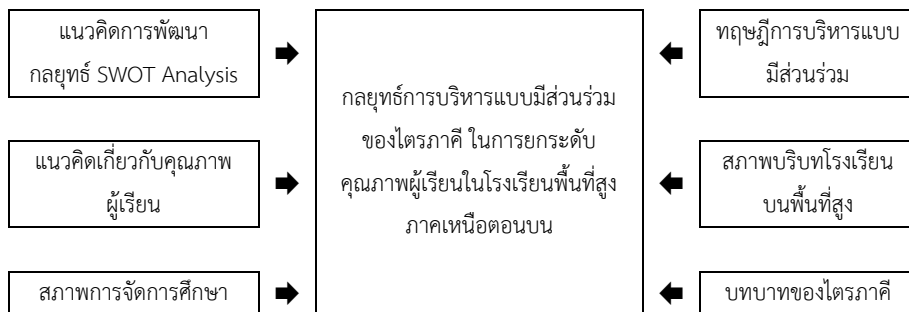
ด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้อำนวยการ และผู้แทนจากไตรภาคี ทั้งสามฝ่าย จำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ ได้แก่ ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่สูง ตามที่ประกาศของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2556 เขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 8 จังหวัด โรงเรียนละ 3 คน จำนวน 1,942 โรงเรียน รวม 4,926 คน

กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ได้ ผู้แทนครู ผู้แทน
ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน 3 กลุ่มๆ ละ 127 คน รวมจำนวน 381 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับ
คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนบนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า
(rating scale) 5 ระดับเกี่ยวกับสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 4 งานในสถานศึกษา
มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.60–1.00 และความเชื่อมั่น (reliability) อยู่ ระหว่าง 0.92-
0.96 ส่วนที่เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหาการมีส่วนร่วม
ในการปฏิบัติงาน 4 งาน ในสถานศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมตาม
บริบทของสถานศึกษาทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ซึ่งเป็นประเด็นคำถามปลายเปิด กลุ่ม
ที่ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นกลุ่ม ครู ผู้ปกครอง และผู้นำ
ชุมชน ในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive selection)
จำนวน 9 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกจากผู้ที่เป็นผู้แทนจากคณะกรรมการสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงไม่น้อยกว่า 4 ปี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวม
ข้อมูลจากโรงเรียนในพื้นที่สูงเขตภาคเหนือตอนบน ทั้ง 8 จังหวัด โดยการส่งแบบสอบถามทาง
ไปรษณีย์และทำการรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ
แบบสอบถามและนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (Standard Deviation) ที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary
Analysis) และหาความถี่ในแต่ละประเด็น ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การ
วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงระบบ (Sytematic Analysis)

ตอนที่ 2 การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับ
คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนบนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างกลยุทธ์ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยใน
ขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดเป็นร่างกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคี
ในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนบนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน โดยใช้ SWOT Analysis
และตาราง TOWS Matrix โดยมีองค์ประกอบของกลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนาที่

สำคัญตามกลยุทธ์ และใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เพื่อพิจารณาร่างกลยุทธ์ จากนั้น ผู้วิจัยปรับปรุงร่างกลยุทธ์ ให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอ ของที่ประชุมสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบกลยุทธ์ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงผู้เชี่ยวชาญ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน บนพื้นที่สูงในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน และปรับปรุง แก้ไขกลยุทธ์ตามข้อเสนอแนะ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ และกำหนดให้กลยุทธ์ที่มีค่าเกินกว่าร้อยละ 80 เป็นกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอกลยุทธ์ ผู้วิจัยนำกลยุทธ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงผู้เชี่ยวชาญ มานำเสนอโดยการเขียนรายงานในรูปแบบของรายงานผลการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การเสนอกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนใน โรงเรียนบนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ ผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในพื้นที่สูงเขตภาคเหนือ ตอนบน 8 จังหวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและแบบบันทึกการศึกษาเอกสารเป็นเครื่องมือสำคัญ ในขั้นตอนของการเสนอกลยุทธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงผู้เชี่ยวชาญ โดยมีผู้ช่วยและผู้วิจัยทำหน้าที่ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (moderator)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเสนอกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนบนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนบนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน ในภาพรวมพบว่า ครู ผู้ปกครอง และประธานกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการบริหารอยู่ในระดับมาก

2. กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนบนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน ได้มาจากการสังเคราะห์กลยุทธ์ ทั้ง 4 ส่วน ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์แบบสอบถาม การวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้ SWOT Analysis และการสนทนากลุ่ม จากผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก 5 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 10 กลยุทธ์ และโครงการ 18 โครงการ แสดงได้ดังภาพที่ 2

กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูง ภาคเหนือตอนบน		
➡ ➡ ➡ ➡ ➡	กลยุทธ์หลักที่ 1 สร้างเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี	กลยุทธ์รองที่ 1 จัดตั้งเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี โดยมีโครงการ/กิจกรรม ดังนี้ 1. โครงการประชุมเพื่อจัดตั้งเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี 2. โครงการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนในเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี
	กลยุทธ์หลักที่ 2 ยกระดับการมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	กลยุทธ์รองที่ 2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี โดยมีโครงการ/กิจกรรม ดังนี้ 1. โครงการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี 2. โครงการ ร่วมจัดนิทรรศการเผยแพร่การดำเนินงานเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี
	กลยุทธ์หลักที่ 3 พัฒนาภาวะผู้นำของไตรภาคีเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม	กลยุทธ์รองที่ 1 ร่วมส่งเสริมการเรียนรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการให้แก่ครูผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา โดยมีโครงการ/กิจกรรม ดังนี้ 1. โครงการประชุมสัมมนาผู้แทน สาม ฝ่าย เพื่อร่วมจัดทำแผนพัฒนางานวิชาการ
	กลยุทธ์หลักที่ 4 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคี	กลยุทธ์รองที่ 2 ร่วมส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้อุดคล้องกับสภาพแวดล้อม และการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีโครงการ/กิจกรรม ดังนี้ 1. โครงการร่วมพัฒนาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทให้ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา
	กลยุทธ์หลักที่ 5 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูง	กลยุทธ์รองที่ 1 ยกระดับความเข้มแข็งด้านภาวะผู้นำให้ผู้แทนสามฝ่ายเป็นผู้ที่มีความสามารถและทักษะที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน 1. โครงการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานโรงเรียนจากชุมชน 2. โครงการประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารงานโรงเรียน 3.โครงการเสริมสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับบริบทของงาน
		กลยุทธ์รองที่ 2 ส่งเสริมการบริหารจัดการโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยมีโครงการ/กิจกรรม ดังนี้ 1.โครงการ การประชุมสัมมนาเพื่อให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ สำหรับผู้นำชุมชน ครู และผู้ปกครอง
		กลยุทธ์รองที่ 3 ส่งเสริมนโยบายเขตพื้นที่การศึกษาในการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูง โดยมีโครงการ/กิจกรรม ดังนี้ 1. โครงการสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นทั้งครู ผู้ปกครองคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในโรงเรียน 2. โครงการจัดทำคู่มือการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูง
		กลยุทธ์รองที่ 1 ส่งเสริมอาชีพ การใช้ทรัพยากรในชุมชนพื้นที่สูง โดยมีโครงการ/กิจกรรม ดังนี้ 1. โครงการฝึกอบรมเรื่องอาชีพและได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพที่สุจริตเพื่อสร้างรายได้ 2.โครงการอบรมการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน
		กลยุทธ์รองที่ 2 ส่งเสริมการระดมทุนจากนอกชุมชนมาใช้ในการบริหารจัดการในโรงเรียน โดยมีโครงการ/กิจกรรม ดังนี้ 1.โครงการยกย่องและประกาศเกียรติคุณผู้ให้การดูแลของโรงเรียน 2.โครงการ “สานฝัน ปันก่อก ต่อเติม” เพื่อการศึกษา
		กลยุทธ์รองที่ 1 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีโครงการ/กิจกรรม ดังนี้ 1.โครงการ จัดตั้งเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 2. โครงการการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ภาพ 2 กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียน
ในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือ

1. สภาพปัจจุบันในการการบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือ

1.1 ครู มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการสูงสุด เนื่องจากครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานด้านวิชาการ มีการประสานความร่วมมือในการพัฒนา วิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นมีการพัฒนาหลักสูตรและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการวิจัยการนิเทศการศึกษา มีส่วนร่วมในการแนะแนวการศึกษาต่อของนักเรียน อีกทั้ง มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภารงานการบริหารสถานศึกษาตามอำนาจในการบริหารและจัดการของสถานศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ที่กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธักษ์ เหมือนศาสตร์ (2553) ได้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดวิมุตยาราม สำนักงานเขตบางพลัดกรุงเทพมหานครใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศภายใน 4) ด้านการวัดและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดวิมุตยาราม สำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมครู มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการบริหารทั่วไป เช่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการดำเนินงานธุรการและงานเทคโนโลยีเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ นอกจากนี้ยังต้องมีส่วนร่วมในการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมมีส่วนร่วมในการจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน การทัศนศึกษามีส่วนร่วมในงานกิจการนักเรียน รวมถึงการประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ตลอดจนมีส่วนร่วมในการหาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน นอกจากนี้ครูมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการบริหารงบประมาณ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก แต่มีประเด็นรายข้อย่อย

ยังอยู่ในระดับปานกลาง คือ การนำเงินส่งคลัง การจัดทำบัญชีการเงินการจัดทำรายงานทางการเงิน และงบการเงิน รวมถึงการจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน ทั้งนี้เนื่องมาจากการบริหารงบประมาณในสถานศึกษามีความจำเป็นต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่การเงินตามระเบียบของทางราชการ

1.2 ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการบริหารทั่วไป สูงสุด เนื่องมาจากผู้ปกครอง ให้ร่วมมือกับครู และผู้เกี่ยวข้องในการหาแนวทางป้องกัน และแก้ไขปัญหา รวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน นอกจากนี้นี้มิได้สนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของสถานศึกษาโดยการร่วม ประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่ ให้ความรัก ความอบอุ่น แก่ผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้าน อารมณ์และจิตใจได้เป็นอย่างดี ดังที่ หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หลักการนี้จะต้องอยู่ในสำนึกของทุกคนที่จัดการศึกษาต้องถือเป็นภาระหน้าที่ของตน นับตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบายในระดับรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารจัดการศึกษาระดับเขตพื้นที่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษาเอกชน คณะกรรมการศึกษาผู้บริหารศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนพ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนนั้น คือ ต้องคิดและกระทำการต่างๆ ที่ให้ความสำคัญและเพื่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ผู้เรียน (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544) ซึ่งผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน สามารถเข้ามามีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาใน ฐานะต่างๆ ที่สำคัญ เช่น บทบาทในฐานะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บทบาทหน้าที่ตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและบทบาทอื่นๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) อีกกรณีหนึ่ง ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 5-20) มาตรา 8 ได้ระบุไว้ว่าในการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและในมาตรา 9 ในการจัดกระบวนการจัดการศึกษา มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยยึด หลักการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันทางสังคมอื่น มาตราที่ 11 กำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่ จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับในมาตรา 17 และตามกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารบุคคล ผู้ปกครองมีส่วนร่วมน้อยที่สุด การมีส่วนร่วมในด้านการบริหารวิชาการ ในภาพรวม อยู่ในระดับ มาก แต่มีประเด็นรายชื่ออยู่ยังอยู่ในระดับปานกลางอยู่ถึง 2 ประเด็น คือ การบริหารงานด้าน

วิชาการ ในเรื่องการวางแผนงานด้านวิชาการการวัดผล ประเมินผลรวมถึงเรื่องการจัดทำระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี ศุภบัณฑิต (2548) ได้สรุปถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ทักษะของผู้ปกครอง (Parent Attitudes) ผู้ปกครองมีทัศนคติแบบเดิม และประสบการณ์เก่าๆ ที่เคยมีต่อครูและโรงเรียน ที่ไม่ส่งเสริมต่อการให้ความร่วมมือกับโรงเรียน เช่น คิดว่าการสอนนั้นเป็นหน้าที่ของครู การไม่ชอบครูเป็นรายบุคคล เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยทำให้ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน

1.3 ผู้แทนชุมชน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้แทนชุมชนมีส่วนร่วมด้านการบริหารทั่วไป สูงสุด กล่าวคือมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้ เด็กทุกคนได้เข้ารับการศึกษ การดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในการสอดส่องดูแล เด็กที่มีความเสี่ยงต่อการออกกลางคัน สนับสนุนการทำงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็ก และสนับสนุนให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งมีส่วนร่วมในการชื่นชมประชาสัมพันธ์ผลงานของสถานศึกษา ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานศิลปะวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เป็นแหล่งวิทยากรให้บริการชุมชนอีกด้วย มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553: 267-269) กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาในด้านคณะกรรมการสถานศึกษา ว่าการมีถิ่นกำเนิดในท้องถิ่นที่สถานศึกษาตั้งอยู่ หากกรรมการคนใดมีถิ่นกำเนิดหรือภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่นที่สถานศึกษาตั้งอยู่มานาน ย่อมมีความผูกพันกับท้องถิ่นและเกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ เมื่อได้เข้าไปมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดความรู้สึกภูมิใจ อีกกรณีหนึ่งที่ชัดเจน คือ ความห่วงใยในปัญหาอาเสพติดและสวัสดิภาพของเด็กในปัจจุบันสังคมที่กำลัง ถูกคุกคามจากยาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้าซึ่งได้แก่แพร่ระบาดเข้าไปในสถานศึกษาและยังไม่มีทางใดที่จะสามารถปราบปรามได้สำเร็จ ตลอดจนความปลอดภัยในสวัสดิภาพของเด็กกระหว่างเดินทางไปยังสถานศึกษา การขับขีรถยนต์โดยเฉพาะรถรับส่งนักเรียน ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมให้คำปรึกษาและร่วมกิจกรรมกับสถานศึกษาด้วยความห่วงใย รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารบุคคล ถึงแม้ว่า ภาพรวมจะอยู่ในระดับ ปานกลาง แต่มีข้อสังเกตที่สำคัญ คือ มีส่วนร่วมในการสร้างขวัญ ยกย่องเชิดชูเกียรติครูและบุคลากร การตรวจสอบ และให้ความเห็นชอบการย้ายของผู้บริหาร ครูและบุคลากร จะอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงจุดอ่อนที่เห็นเด่นชัดที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การคัดเลือกและ สรรหาครู และบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกบางตอน ว่า “ ควรจัดหาบุคลากรที่มีความสามารถสูง มีความพร้อมทุกอย่างและเสียสละให้กับนักเรียนพื้นที่สูงอย่างแท้จริงและส่งเสริมขวัญกำลังใจให้กับ

บุคลากร” อีกกรณีหนึ่ง ” ควรเป็นบุคคลในท้องถิ่นจะได้ไม่ต้องมีการโยกย้ายบ่อยๆ ” รองลงมา มีส่วนร่วมในการพัฒนาครูและบุคลากรและอันดับสุดท้ายคือมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู และบุคลากร

2. ผลการตรวจสอบร่างกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือ เป็นการตรวจสอบความเป็นไปได้ความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะการปรับปรุงร่าง โดยเทคนิคสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนจากไตรภาคี ทั้ง 3 ฝ่าย ของโรงเรียนในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน ร่วมกันพิจารณาร่างกลยุทธ์ ที่ละกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนา และผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมสนทนากลุ่มได้ข้อคิดเห็น และเสนอแนะ ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงร่างกลยุทธ์ เพื่อให้ได้กลยุทธ์ที่สมบูรณ์ ได้ 5 กลยุทธ์หลัก 10 กลยุทธ์รอง และ 18 โครงการ มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี มีแนวทางการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ จัดตั้งเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี ประชุมเพื่อจัดตั้งเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี จัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนในเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี ร่วมจัดนิทรรศการเผยแพร่การดำเนินงานเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี สอดคล้องกับแนวความคิดของ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547) ได้เสนอแนวทางในการสร้างการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การจัดให้มีเครือข่ายร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งเครือข่ายนี้ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาที่เกิดขึ้นก็เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานร่วมกัน ศึกษาดูงานการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ และจัดให้มีการประชุมประจำปี โดยอาจกำหนดปีละ 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน

กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับการมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีแนวทางการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ ร่วมส่งเสริมการเรียนรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการให้แก่ครู ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาประชุมสัมมนาผู้แทน 3 ฝ่าย เพื่อร่วมจัดทำแผนพัฒนางานวิชาการ ร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล อย่างจริงจัง เป็นกัลยาณมิตร และร่วมส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทให้กับผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน พบว่าผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือผู้รู้ในท้องถิ่นเป็นผู้ที่สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งในแง่ของแรงงาน ความคิด ภูมิปัญญา และวัตถุ สิ่งของ และจากความคิดของผู้รู้ในท้องถิ่นที่ได้ร่วมจัดการเรียนการสอนกับโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งที่หลักสูตรได้เปิดโอกาสให้ผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และ

เต็มใจที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียน เพื่อการจัดการเรียนการสอนจะได้รูปแบบที่หลากหลาย และผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผู้รู้ในท้องถิ่น และเป็นการนำเอาวิถีคิด ซึ่งเป็น วิถีชีวิตเข้าสู่ กระบวนการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาภาวะผู้นำของไตรภาคีเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีแนวทางการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ ยกกระดับความเข้มแข็งให้ชุมชน 3 ฝ่าย เป็นผู้ที่มีความสามารถและทักษะที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น มีการจัดประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจในบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารงานโรงเรียน ร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานโรงเรียนจากชุมชน พร้อมทั้งมีการส่งเสริมการบริหารจัดการโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและมีกิจกรรมการประชุมสัมมนาเพื่อให้ความรู้ในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ สำหรับผู้นำชุมชน ครู และผู้ปกครอง มีการส่งเสริมนโยบายการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูง โดยการสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นทั้งครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในโรงเรียนและจัดทำคู่มือการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงเพื่อให้มีทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับ วารุณี ศุภบัณฑิต (2548: ง) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับสถานศึกษา จังหวัดนครนายก: การสังเคราะห์เชิงสังคมวิทยา ผู้วิจัยได้นำเสนอ 2 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา คือ การสร้างผู้นำในการพัฒนา และการอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ได้รับการชี้แจงให้ทราบบทบาทหน้าที่และร่วมบริหารจัดการโดยการประชุมปรึกษา มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพซึ่งเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายในโรงเรียนมีความร่วมมือของผู้ปกครองเครือข่ายมีระบบธรรมาภิบาลเพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรมมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของโรงเรียน

กลยุทธ์ที่ 4 ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของไตรภาคี มีแนวทางการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ ร่วมส่งเสริมอาชีพ การใช้ทรัพยากรในชุมชนพื้นที่สูงโดยการฝึกอบรมเรื่องอาชีพและได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพที่สุจริตเพื่อสร้างรายได้ โครงการอบรมการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน ร่วมส่งเสริมการระดมทุนจากนอกชุมชนมาใช้ในการบริหารจัดการในโรงเรียน โดยจัดทำโครงการยกย่องและประกาศเกียรติคุณผู้มีอุปการะคุณของโรงเรียน และร่วมจัดทำโครงการสานฝัน ปันก่อดำเนินการศึกษา การระดมทรัพยากรนี้ นับว่าเป็นการทำงานที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษา ในการบริจาคเงินเพื่อพัฒนาโรงเรียน โดยชุมชนที่มีการระดมทุนจากภายนอกชุมชนด้วยจะทำให้มีแหล่งเงินทุนที่ขยายเครือข่ายกว้างขวางขึ้น ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 58 ระบุว่าให้มีการระดมทรัพยากรและ การลงทุน ด้านงบประมาณการเงิน และทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กร

วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นๆ และต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวดี อุปินใจ (2553: 173-181) ที่ได้วิจัย เรื่อง กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ ได้เสนอกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ คือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเครือข่ายการระดมทุนและทรัพยากรในพื้นที่เพื่อพัฒนาการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับโรงเรียนพื้นที่สูง มีแนวทางการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และจัดตั้งเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้กับครู ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา สอดคล้องกับข้อเสนอของ สมพิษ กาศิ๊บ (2556: 206-207) ที่ได้วิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน เห็นว่าการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงต้องมีการเร่งพัฒนาบุคลากรและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีบทบาทในการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผลการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1.2 หน่วยงานระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนพื้นที่สูงควรมีกลยุทธ์ไปใช้ในการบริหารจัดการในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป

1.3 หน่วยงานในระดับชุมชน ควรมีการนำร่องการสร้างเครือข่ายร่วมใจระบบไตรภาคี มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทภายใต้ขีดจำกัดของพื้นที่สูง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบกลยุทธ์และแนวทางการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน สำหรับ กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของไตรภาคีในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ หรือการศึกษา (Best Practice) ตัวบ่งชี้ของความสำเร็จในการจัดการศึกษาในโรงเรียนพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ: องค์การการรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: องค์การการรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). สำนักงานนโยบายและแผนคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: องค์การการรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). สรุปผลการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: องค์การการรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2552). พฤติกรรมองค์กร. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัท วิ.พรินท์ (1991) จำกัด.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2547). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์ จำกัด.
- _____. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์ จำกัด.
- พิทักษ์ เหมือนศาสตร์. (2553). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดวิมุตยารามสำนักงานเขตบางพลัด สังกัดกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา, กรุงเทพมหานคร.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- วารุณี ศุภบัณฑิต. (2548). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับสถานศึกษาจังหวัดนครนายก: การวิเคราะห์เชิงสังคมวิทยา. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- สุวดี อุปินใจ. (2553). กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

สมพิศ กาดืบ. (2556). *กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่ภูเขาสูงภาคเหนือตอนบน*.

(วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุซบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). *รายงานปฏิบัติการศึกษาต่อประชาชน*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานฯ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2547/2548*

รากเหง้าของปัญหาและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพมหานคร: วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น.

Bruce, D. H. (1989). *The Origin of Strategy*. New York: Harvard Business Publishing.